

KALENDÁR

OSOBNOSTÍ

a
ich

myšlienok

2022

Selye
Oppenheimer
Braun
Tarkovskij
Russell
Dewey
Lichtenberg
Faraday
Matka Terézia
Maurois
Spinoza
Bolyai

Boh, v ktorého neverím

Nikdy nebudem veriť

v Boha, ktorý by nemal záujem o človeka a nemal v ňom zaľúbenie,

v Boha, ktorý by si prial, aby som sa ho bál, a ktorý číha na človeka, ako ho nachytať pri hriechu,

v Boha, ktorý by vyžadoval, aby sme každú skúšku zložili len na výbornú,

v Boha, ktorý by hrozbou ohňa prenasledoval každú ľudskú radosť,

v Boha, neschopného pochopiť, že deti sa niekedy zatúlajú, a že zabúdajú,

v Boha, ktorý by neponúkal nové stretnutie tomu, kto ho opustil,

v Boha, ktorý by nemal pre každého človeka zvláštny, osobný a len jemu určený prístup,

v Boha, ktorý by prekážal človeku rásť, meniť seba a svet k lepšiemu,

v Boha, ktorý by odsudzoval hmotu,

v Boha, ktorý by odsudzoval sexualitu,

v Boha, ktorý by nebol láska a nedokázal premeniť na lásku všetko, čoho sa dotkne,

v Boha, ktorý by navždy zničil telo, namiesto aby ho vzkriesil,

v Boha, ktorý by sa staral o duše a nie o ľudí,

v Boha, ktorého by sa nemuseli báť bohatí, pred dverami ktorých je bieda a hlad,

v Boha, ktorý by mal rád bolesť,

v Boha ľudí, ktorí si myslia, že milujú Boha, keď nemilujú nikoho,

v Boha ľudí, ktorí chodia do kostola a pritom neprestávajú klamať, kraďnúť a donášať,

v Boha tých, ktorí si nikdy nezašpinia ruky a nič neriskujú,

v Boha, ktorý by sa v mene nádeje na večný život bránil úsiliu o pretváranie sveta,

v Boha kazateľov, ktorí majú hotovú odpoveď na všetky otázky,

v Boha, ktorý by bol monopolom len jednej cirkvi, rasy alebo kultúry,

v Boha, ktorý by nebol prítomný všade, kde sa ľudia milujú,

v Boha, ktorého by bolo možné stretnúť iba v kostole,

v Boha – naivného starčeka, ktorého môžeme využívať podľa ľubovôle,

v Boha, ktorého by mohli pochopiť len ľudia múdri a zrelí,

v Boha bez tajomstva,

v Boha, v ktorého by som nemohol dúfať proti každej nádeji.

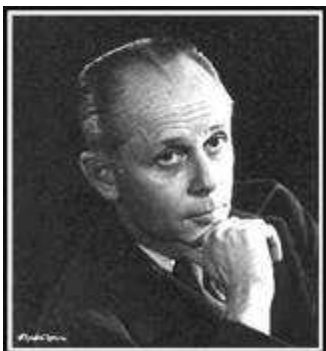
Áno, môj Boh je ten iný Boh.

(Kardinál Maximos IV.)

Hans SELYE

(26.1.1907–16.10.1982)

Jeho otec bol Maďar, matka bola Rakúšanka. Narodil sa vo Viedni. Študoval na benediktínskom gymnáziu v Komárne, kde aj zmaturoval (1923). Študoval medicínu v Prahe, ale aj v Paríži a Ríme. Lekárske štúdium ukončil úspešne v Prahe (1929). Odišiel do Ameriky (1931), pôsobil na univerzite v Montreale a viedol tam aj *Ústav experimentálnej medicíny a chirurgie*. Lekár a biofyzik, autor teórie stresu, odhalil negatívne vplyvy modernej technologickej spoločnosti na zdravie človeka. Zistil, že niektoré choroby sú následkom zlyhania vnútrosekrečného adaptačného mechanizmu organizmu. Do medicíny zaviedol pojmy: *všeobecný adaptačný syndróm*, *adaptačná energia* (*miera odolnosti organizmu*), *choroba z adaptácie*, *lokálny stres*. **Hans Selye** s obdivom vnímal grandióznosť zákonov prírody. Aj literárne pôsobivo dokázal vyjadriť obraz človeka, ktorý žije vo vede, z vedy a pre vedu. Nezabudol ani na prirodzenú ľudskú schopnosť skutočne sa z niečoho (ruža, pieseň, krajina) tešiť, vnímať aj radosť jednoduchého života ako odmenu samú o sebe. Za najdôležitejší považoval pocit uspokojenia vyplývajúci zo súzvuku so všeobecne platnými zákonmi prírody. Oceňoval aj ľudskú statočnosť a šľachetnosť.

Z myšlienok

- *Je ťažké objaviť nové fakty, ak sa na ne iba dívame, ale ich nehľadáme.*
  - *Pre vedca je i tá najošklivejšia pravda krásnejšia ako najlepšia pretváarka.*
  - *Podľa môjho jednostranného úsudku sa žiadna krása vytvorená ľudskou rukou alebo silou ľudskej vôle nemôže vyrovnáť nádhere výtvorov prírody.*
  - *K najvyšším a najmohutnejším zážitkom človeka patrí schopnosť uvažovať a aspoň čiastočne chápať harmonickú eleganciu prírody.*
  - *Človek ovláda prírodu omnoho viac ako ju chápe. Vedomý intelekt dokáže súčasne študovať iba jeden problém, ale skutky človeka sa riadia všetkými skúsenosťami, nápadmi a myšlienkami, ktoré sú uložené v podvedomí.*
  - *Čím viac človek vybočuje z rámca bežného myslenia, tým ťažšie je prístupný cieľ a tým menej pochopenia i podpory možno očakávať od iných.*
  - *Vo veľkom bludisku prírody všetko navzájom súvisí a k tomu istému bodu možno dôjsť rôznymi cestami... **Objektívnosť je prvým predpokladom správnej kritiky.***
  - *I vedci majú veľa chýb a nedostatkov, ich život nie je samá dokonalosť... Všetci sme a musíme byť rôzni... Žiadny vedec, hodný tohto mena, nepovažuje za mieru svojho úspechu počet ľudí, ktorí mu tliekajú... Na bezvýznamné myšlienky nikto neútočí.*
  - ***Génus buduje mosty medzi inštinktom a intelektom, medzi citom a logikou.***
  - *Čím hlbšie sa človek ponára do hlbín neznáma, tým menej je tých, ktorí ho sprevádzajú. Na konci cesty, keď človek dôjde skutočne tam, kde ešte nikto nebol, zostane sám.*
  - *V kontakte s nekonečnou jemnosťou môžeme získať zvláštnu vyrovnanosť a duševný klud.*
  - ***Tvorivé myslenie je najviac povznášajúca činnosť ľudského mozgu a prináša najviac uspokojenia.***
  - *Človek, ktorý pracuje v základnom výskume, musí vedieť snívať a snom veriť.*
- (dmj)

Jacob Robert OPPENHEIMER

(22. 4. 1904 – 18. 2. 1967)

Udivoval odbornými znalosťami i rečníckym talentom. Čítal v origináli Homéra, Vergília, Seneku i Tacita, ovládal deväť jazykov. Rozumel fyzike, zaujímal sa o filozofiu a literatúru, písal básne. Z teoretickej fyziky publikoval 72 odborných prác, stal sa ústrednou postavou jadrovej fyziky USA. Získal Fermiho cenu a vytvoril v Princetone na Inštitúte pre pokročilé štúdiá centrum teoretickej a jadrovej fyziky.

Zapojil sa do projektu Manhattan a jeho pričinením na výrobe atómovej bomby spolupracoval výkvet americkej modernej fyziky. Neďaleko Alamogorda 16. júla 1945 bol pri prvom výbuchu atómovej bomby. Aj keď organizačne a odborne prispel k uvoľneniu obrovských síl v atómovej bombe, uvedomil si, že to

bolo „diabolské dielo“. Zničenie Hirošimy a Nagasaki doľahlo na neho rozčarovaním a ľútosťou nad tým, čo spôsobil výtvor ním pripravovaný. Proti výrobe vodíkovej bomby sa už dokázal postaviť. Považoval sa za vedca – štátnika, organizátora výskumu. Dúfal, že môže dať do poriadku celý svet. Zmyšľal sa. Zohral úlohu Hamleta atómového veku.

Z myšlienok

- *Fyzici sa naučili krutým spôsobom, čo je hriech. Na túto skúsenosť nezabudnú nikdy.*
- *Už dávno malo byť nariadené jemnejšie pochopenie povahy ľudského poznania a vzťahov človeka k vesmíru.*
- *V každom výskume, v každom rozšírení znalostí sme vťahnutí k rozhodnutiu a v každom rozhodnutí je zahrnutá nejaká naša strata, strata toho, čo sme si nezvolili.*
- *Zmysel spoznáваме vždy tým, že niečo vynechávame.*
- *Sme hladní po vznešenosti, po tých vzácnych slovách a skutkoch, ktoré harmonizujú jednoduchosť s pravdou.*
- *Umelec a vedec majú zvláštny spoločný problém a súčasne zvláštnu spoločnú nádej, i keď ich spôsob prístupu je neobyčajne rozdielny – predsa len v ich životoch s tak vzdialeným charakterom je tušené puto, tušená analógia. Ako vedec, tak aj umelec žije stále na okraji tajomstva, ktoré ho obklopuje. Mierou ich tvorivej činnosti je schopnosť zharmonizovať to, čo je nové, s tým, čo je bežné, so zmyslom pre rovnováhu medzi novotou a syntézou, so zápasom o čiastočný poriadok v úplnom chaose. Svojou prácou a svojim životom môžu pomôcť sebe, pomôcť jeden druhému, pomôcť všetkým ľuďom. Môžu budovať cesty spájajúce osady umenia a vedy medzi sebou i s okolitým svetom – mnohonásobné a nesmierne cenné zväzky pravého ľudského spoločenstva.*
- *Môžeme si navzájom pomáhať, pretože sa navzájom milujeme.*
(dmj)

Wernher von BRAUN

(23. 3. 1912 – 16. 7. 1977)

Pochádzal zo starej pruskej šľachtickej rodiny. Zo záujmu o astronómiu si ako štrnásťročný konštruoval jednoduchý hviezdársky ďalekohľad. Po maturite začal študovať na berlínskej technike. konštruoval V Peenemünde konštruoval nemecké vojnové rakety V2. Po vojne sa dostal Američanom. Získal občianstvo USA (1955) a stal uznávaným raketovým konštruktérom. Bol úspešným riaditeľom Marshallovho strediska kozmických výskumov. Stal sa úspešným otcom projektov Apollo, Saturn i Skylab. 20. júla 1969 pristála na Mesiaci posádka Apolla 11, vynesená zo Zeme, vtedy najsilnejšou raketou Saturn. Šéfkonštruktérom nosnej rakety bol pôvodom nemecký raketový odborník **Wernher von Braun**.

Z myšlienok

- *Jedinou chybou V2 bolo, že pristávala na nesprávnej planéte... Naša hračka sa stala ničivou zbraňou.*
- *Moja vlasť prehrala už dve svetové vojny, nabudúce by som chcel byť na strane víťazov.*
- *Môcť cestovať na Mesiac, skúmať kozmos, ale nie teleskopmi, ale na raketách... To ma priťahovalo ako Kolumba jeho cesta do Ameriky.*
- *Dobyť vesmír je najväčšie technologické vízum doby, v ktorej žijeme. Prvým rozhodným krokom pri dobývaní kozmu bude umiestnenie predmetu na obežnú dráhu, kde bude obiehať okolo Zeme.*

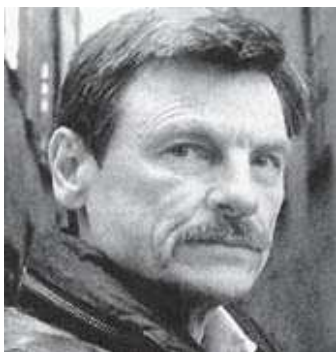

- *Problém amorality je veľmi starý. Z histórie renesancie vidieť, že aj najväčší architekti, ako Michelangelo, boli prinútení stavať nové stroje a pevnosti.*
- *Nech je nadovšetko sláva Bohu, ktorý stvoril tento veľký vesmír, aby človek do neho svojou vedou s hlbokou úctou zo dňa na deň prenikal a skúmal ho.*

(dmj)

Andrej TARKOVSKIJ

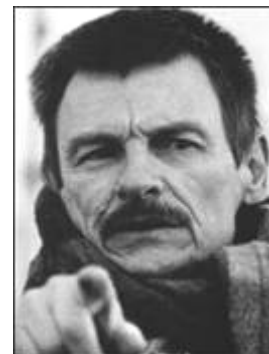
(4.4.1932 – 29.12.1986)

Ruský filmový režisér, scenárista. Bol synom Arsenija Tarkovského (1907–1989), významného ruského básnika. Andrej prežil svoje detstvo na vidieku (v Jurjevci) i v meste (v Moskve). Študoval v Moskve na gymnáziu, na univerzite sa zaujímal o orientalistiku a geológiu. Bol na vedeckej expedícii na Sibíri (1955). Vyštudoval moskovskú filmovú školu (1956–1960; odbor réžia – M. Romm). Vytvoril a získal významné ocenenia za filmy: *Ivanovo detstvo* (1962), *Andrej Rublev* (1966), *Solaris* (1972), *Zrkadlo* (1975), *Stalker* (1979), *Nostalgia* (1983), *Obeť* (1986). Inscenoval (1977) v divadle Hamleta, režíroval aj operu *Boris Godunov* v Londýne (1983). Vydal teoretickú prácu *Zapečatený čas* a svoj *Denník*. Mal filozoficko-metaforický prístup k vyjadreniu problémov. Je považovaný za génia filmového umenia, v ktorom ukázal modernému človeku schizofréniu svojej doby, aby si uvedomil jej súvislosti so sebou samým. Za nevyhnutnú filmovú podmienku a kritérium vnímal pravdivosť života a jeho faktickú konkrétnosť (treba pochopiť a odhaliť hlbinnú pravdu tých stavov, ktoré formujú charakter). Ukázal, že vo súdobom svete je disharmónia medzi duchovnou a materiálnou existenciou človeka. Navrhoval, aby sme skôr ako sa pokúsime zmeniť svet, v ktorom žijeme, skúsili najprv zmeniť samých seba. Tarkovského obrazová symbolika vychádzala z kresťanskej východnej ikonografie. Filozoficko-teologický význam jeho diel naznačoval konverziu, prijatie a ďalšie odovzdávanie evanjelia (Boh v Tebe žiada pre Teba Boha). Pochovaný je v Paríži.

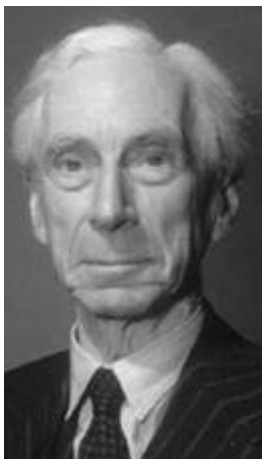
Z myšlienok

- *Čas, zvečnený vo svojich faktických formách a prejavoch - to je pre mňa hlavný princíp filmu a filmového umenia... Film viac než iné umenie rozširuje, obohacuje a koncentruje faktickú skúsenosť človeka.*
- *Film je už svojou podstatou určený pre objavovanie reality a nie pre jej tajenie... Podstata nie je v tom, ako sa nastaví či nenastaví kamera, ale v tom, aby to, čo natáčame, zachycovalo konkrétnu a neopakovateľnú podobu skutočnosti.*
- *S pomocou filmu možno ukázať aj najzložitejšie problémy súčasnosti – na úrovni tých, ktoré v priebehu storočí boli predmetom literatúry, hudby a maliarstva. Treba len hľadať, vždy znovu hľadať cestu, ktorou sa má kinematografia uberať.*
- *Zrodenie umelca nastane v okamžiku, keď v jeho zámeroch alebo v jeho filme vzniká osobitný obrazný poriadok, systém predstav o reálnom svete, ktorý režisér predkladá na posúdenie divákovi a delí sa s nimi o ne ako so svojimi najtajnejšími snami. Iba vtedy, ak má svoj vlastný pohľad na vec, stáva sa z neho filozof a umelec a z filmu umelecké dielo.*
- *Čím viac zla je na zemi, tým viac je aj dôvodov na umeleckú tvorbu... Čo nemá duchovný základ, to nemá s umením nič spoločné... Človek tvorí (v určitom zmysle) na ceste k pravde... Skutočný umelecký objav vzniká vždy ako nový znak, hieroglyf absolútnej pravdy.*
- *Umelec (a o to viac génius) je otrok daru, ktorý dostal.*
- *Zázrak nemožno vysvetliť. Zázrak, to je Boh.*
(dmj)

Bertrand RUSSELL

(18.5.1872 – 2.2.1970)

Lord **Bertrand Artur William Russell**, bol jednou z najvýznamnejších osobností 20. storočia. Na Trinity College v Cambridgi vyštudoval matematiku a filozofiu. Životom a dielom sa zapísal do dejín ako matematik, logik, filozof, sociálny kritik a verejný činiteľ. Trojzväzkové monumentálne dielo *Principia mathematica* (1910–1913, spoluautor A.N. Whitehead) zavŕšilo výskum v oblasti matematickej logiky a spresnilo všeobecnú logicko–jazykovú stránku základov matematiky. Svojimi prácami zasahoval do ekonómie, etiky, filozofie, sociológie, psychológie, politiky i histórie. Brilantný umelecký i odborný štýl mu umožňoval vyjadriť hlboké myšlienky jasne a prehľadne. Naznačme jeho bohatú publikačnú činnosť: *Princípy sociálnej reformy; Cesty k slobode; Analýzy ducha; O výchove; Ako si vyrobiť šťastie; Výchova a spoločenský poriadok; Filozofia a politika; Ľudské poznanie, jeho rozsah a hranice; Nové nádeje na zmenu sveta; Etika a politika v ľudskej spoločnosti*. Bol spoluzakladateľom a prvým prezidentom Pugwaského hnutia vedcov za mier. Za mnohostranné a významné diela, v ktorých zastával humanistické ideály a slobodu myslenia, dostal Nobelovu cenu za literatúru (1950). Zostal len šľachticom ducha a rozumu.

Z myšlienok

- *Každý, kto sa zaoberal akoukoľvek tvorivou prácou, skúsil v menšom stupni stav mysle, keď sa po dlhej práci prejaví v okamžitej nádhere pravda alebo krása – môže to byť v súvisi s niečím úplne malým alebo sa to môže dotýkať celého vesmíru. Myslím si, že najlepšie tvorivé práce v u mení, vo vede, v literatúre, vo filozofii vznikli v takomto okamihu.*
- *Moje spoločenskovedné a politické eseje sa zamerali na znižovanie krutosti a nevedomosti v ľudských záležitostiach. Moje abstraktnejšie state vyvierajú zo snahy o poznanie, z hľadačstva, ktorému sa nekladú žiadne zábrany.*
- *Láska a poznanie ma viedli k nebesiam. Ale súcitiť ma vždy vrátil späť na zem. Echá výkrikov bolesti sa odrážali v mojom srdci. Vyhladované deti, obeť mučenia tyranmi, bezmocní starí ľudia, to nenávidené bremeno ich synov a celý svet osamelosti a chudoby a bolesti sa vysmievajú tomu, čo mal byť ľudský život. Chcem zmierniť toto zlo, ale nemôžem, a tak tiež trpím.*
- *Som presvedčený, že vedecké poznanie nikdy nemôže spôsobiť zlo. Tvrďím však a to veľmi dôrazne, že poznanie neporovnateľne častejšie prináša úžitok ako škodu, a strach z poznania je oveľa škodlivejší ako poznanie.*
- *Schopnosť rozumne využívať voľný čas je znakom najvyššieho stupňa kultúry.*
- *Logika je mladosťou matematiky a matematika je mužným vekom logiky.*
- *Smutné je, že hlupáci sú takí sebaistí a ľudia múdri tak plní pochybností.*
- *Ak zostane svet naplnený zlobou a závišťou, bude tým hroznejší, čím bude vedeckejší.*

(dmj)

John DEWEY

(20.10.1859–1.6.1952)

Americký filozof, otec funkčnej psychológie, pedagóg, reprezentant inštrumentálneho pragmatizmu a liberalizmu.

Absolvoval Hopkinsonovu univerzitu (1884), bol profesorom filozofie na Columbijskej univerzite (1904). Ako teoretik, spoločenský reformátor a politický mysliteľ sa stal známym predstaviteľom amerického filozofického pragmatizmu (aj W. James a Ch.S. Peirce). Chcel dosiahnuť súlad medzi vedeckými zásadami (systematické hľadanie skrytých vzťahov a pravidielností) a hodnotami estetiky, politiky aj etiky. Chápal formáciu ľudského myslenia ako spoločenský proces, uprednostňoval úlohu praktickej činnosti (premieňať neurčité a nejasné situácie na určité a uspokojivé). Vo výchove vnímal dieťa ako skúmajúceho inteligentného tvora, postupne chápaného autokreatívne výkony skúmania. Mentálne poznanie zo skúseností je založené na jazyku a komunikácii. Schopnosti a vedomosti sú osobnosťou vnútorne pretvárané, zvnútorňované. Diela: *Demokracia a výchova*; *Skúsenosť a príroda*; *Tvorivý rozum*; *Škola a spoločnosť*; *Zážitok a vzdelanie*; *Zážitok a príroda*; *Osobnosť ako príčina*; *Umenie ako zážitok*; *Sloboda a kultúra*.

Z myšlienok

- *V správne praktikovanej výchove nejde o prenos faktických znalostí, ale o umenie skúmať.*
- *Iba pozorovanie vecí nám nedá pojem, k tomu vedie konštruktívne využívanie vecí.*
- *Každé myslenie je vo svojom začiatku plánovaním, predvídaním, formovaním cieľov, výberom a usporadúvaním prostriedkov kvôli ich efektívnej a úspešnej realizácii.*
- *Prekážky, ktoré sa ním stavajú do cesty, sú podnetmi k zmenenej, novej reakcii, a teda aj príležitosť k pokroku.*
- *Pragmatická teória inteligencie v skutočnosti znamená, že funkciou mysle je projektovať nové a komplexnejšie ciele – oslobodzovať skúsenosť od rutiny a vrtochov.*
- *Všade kam sa pozrieme, vidíme organickú evolúciu, znásobujúcu počet detailov alebo prvkov, ktoré do nej vstupujú, ako aj problém a úlohu udržiavať toto všetko vo vhodnej rovnováhe s ohľadom na všetky ostatné prvky.*
- *Budúcnosť je vždy nepredvídateľná... Budúcnosť vidím v demokracii a dobrej vôli človeka...*
- *Človek myslí len vtedy, keď zápasí s problémom.*
(dmj)

Georg Christoph LICHTENBERG

(1.7.1742 – 24.2.1799)

Bol 18. dieťa svojich rodičov (otec evanjelický pastor). Stal sa profesorom matematiky, fyziky a astronómie v Göttingene. Písal do zábavne poučných časopisov a kalendárov (vytvoril okolo 230 satiricko-humorných príspevkov). Kritizoval niektoré módné zvrátenosti a neopodstatnené názory. Okrem odborných prác napísal aj *O úžitku, ktorý môže priniesť matematika krasoduchovi* (1766), *Charakter istej mne známej osoby* (1782). Uplatnil jemné poznávacie schopnosti, vtipný štýlu jazyka, veselú povahu. Chcel vychovávať humorom, zmesou rozumu a citu, kritiky a intuície, nehy a súcitu. Napriek poškodeniu chrčtice, samotárskemu spôsobu života, zanechal inšpiratívny literárny i vedecký odkaz. Stal sa jedným z najznámejších nemeckých satirických spisovateľov, o ktorom sa A. Einstein vyjadril: *Čudák so záchvatmi skutočnej originality, ktorá vyústila v nesmrteľných básnických výlevoch.*

Z myšlienok

- *Chcieť nájsť pravdu je zásluha, aj keď cestou blúdime.*
- ***Najnebezpečnejšie sú pravdy mierne prekrútené.***
- *Lepšie je učiť ľudí ako majú myslieť a nie čo majú myslieť. Tým sa vyhneme mnohým nedorozumeniam.*
- *Niektorí ľudia si myslia, že je rozumné všetko, čo sa robí s vážnou tvárou.*
- *Všetci robíme chyby bez rozdielu, len každý robí chyby inak.*
- *Je mnoho ľudí, ktorí iba čítajú, aby nemuseli myslieť.*
- *Dobrá pamäť je dobrom, ale schopnosť zabúdať, je často ešte lepším darom od Pána Boha.*
- *Človek je tak zdokonaliteľný a skazitelný, že sa môže stať bláznom z rozumu.*
- *Existujú ľudia, ktorí majú tak málo odvahy niečo tvrdiť, že sa neodvažujú povedať, že vanie chladný vietor, nech ho akokoľvek pociťujú, pokiaľ predtým nepočuli, že to povedali iní ľudia.*
- *Dať prednosť veľkému duchu v malom tele znamená uvažovať, ale pre to sa povznesie pramálo ľudí. Na trhu s dobytkom sa upierajú oči na najväčšieho a najtučnejšieho vola.*
- *Keď nehanebník chce, môže vyzeráť skromne, ale žiadny skromný človek nemôže vyzeráť nehanebne.*
- *Všetko, čo skutočne múdry človek môže urobiť, je viesť všetko k dobrému cieľu a predsa brať ľudí takých, akí sú.*
- *Zlaté pravidlo: neposudzovať ľudí podľa ich názoru, ale podľa toho, čo z nich tieto názory urobili.*
- *Knihy je zrkadlo; ak sa tam pozrie opica, nemôže z neho vykúkať apoštol.*
- *Najväčšie šťastie na svete, o ktoré denne úpenlivo žiadam nebesá je: Aby ma v sile a vo vedomostiach prekonali iba rozumní a cnostní ľudia.*
- ***Aký je človek úbohý, keď má vykonať všetko sám.***
- *Ak chceš žiť, zvykni si na mizerné počasie a nespravodlivosť ľudí.*
- *Je to, čo človek môže poznať, práve to, čo poznať má?*
- *Zapochybuj o všetkom aspoň raz, aj keby to bola veta: Dvakrát dva sú štyri.*
- ***Vždy je o jedného hlupáka viac než si myslíme.***

(dmj)

Michael FARADAY (22. 9. 1791 – 25. 8. 1867)

Vyučil sa za kníhviazača a predavača. S neskrývanou zvedavosťou navštevoval po večeroch populárno-vedecké prednášky z fyziky i astronómie. Zriadil si domáce chemické laboratórium. Bol neobyčajne skromný a nenáročný, húževnatý, usilovný, snaživý poznať čo najviac, svedomitý, trpezlivý a dôkladný v metódach výskumu, s neuveriteľne zvedavou pozornosťou. Dopracoval sa až k samostatným prednáškam a nesmrteľným objavom. Prispel k skvapalňovaniu plynov. Zaviedol pojmy: elektrolyza, a anóda, katóda, ión. Spoznal zákony o chemickom účinku elektrického prúdu. Vysvetlil vznik elektromotorického napätia v galvanickom článku. Pochopil elektrické i magnetické pole ako prostredie so silovými účinkami popísané siločiarami. Vytušil možnosti premeny jednej formy energie na inú. Odmietol pôsobenie elektromagnetických síl na diaľku. Objavil elektromagnetickú indukciu, keď pri zmene (zapojení a vypnutí) prúdu v primárnej cievke vznikol indukovaný prúd v cievke sekundárnej. Objavil aj princíp dynamu a elektromotora. Dostal elektrinu z magnetizmu. I keď v jeho prácach nenájdeme matematickú rovnicu, je zrejmé, že **Faraday** intuitívne pochopil skoro všetky súvislosti v oblasti elektrických a magnetických javov.

Z myšlienok

- *Prírodné vedy nás učia, aby sme nezanedbávali nič, nepohrdali malými začiatkami, pretože tieto nutne predchádzajú všetky veľké veci pri poznávaní vedy čistej i aplikovanej.*
- *Vedec nech ochotne počúva všetky návrhy, ale nech usudzuje sám. Nesmie mať obľúbené hypotézy, školy, majstrov. Nerešpektuje osoby, ale veci. Ide za jediným cieľom, za pravdou.*
- *Skutočná pravda sa vždy nakoniec prejaví, a ak je opačná strana v nepráve, ľahšie sa presvedčí, keď jej odpovie zhovievavo, ako keď sa úplne zotrie.*
- *Bol som vždy človekom s veľmi živou fantáziou, schopný rovnako uveriť v Rozprávky tisíc a jednej noci ako v Encyklopédiu.*
- ***Vo fyzike nie je absurdita nikdy vylúčená.***
- *Takmer každý človek posudzuje sám seba podľa toho, čo si myslí, že by mohol dokázať, druhí ho ale posudzujú len podľa toho, čo skutočne dokázal.*
- ***Prírodoveda nás učí starostlivo odvodzovať princípy, pevne sa ich držať alebo celú úvahu zmeniť.***
- *Človek, ktorý si je istý tým, že má pravdu, skoro určite sa mylí. Všetky naše teórie sú založené na neurčitých údajoch a všetky vyžadujú zmeny a ďalšie dôkazy.*
- *Mnoho vecí, ktoré sa zdajú ako ťažkosti, sa iba tak zdajú z nášho pohľadu, lebo aj tak sa zmenia na požehnanie.*
- *Považujem pravé priateľstvo za jeden z najväčších citov, ktorých je ľudská myseľ schopná, vyžaduje úmysel skoro nekonečnej sily a súčasne úplné poznanie samého seba.*
- ***Je lepšie byť slepý k zaujatosti a všímavý pri postrehnutí dobrej vôle.***

Matka Terézia z Kalkaty

Agnes Gonxha Bojaxhiuová

(27. 8. 1910 – 5. 9. 1997)

Stala sa symbolom milosrdenstva pre našu dobu. Osemnásťročná vstúpila do reholy loretánskych sestier v Írsku, v roku 1928 prišla do Kalkaty, kde 17 rokov vyučovala na strednej škole. Tridsaťšesťročná spoznala, že je povolaná pomáhať najúbohejším z úbohých. Rehoľné rúcho vymenila za biele sári s modrým okrajom a krížikom na ramene. V roku 1949 založila reholu misionárok milosrdenstva. Albánska misionárka lásky vytvorila domy posledného útočiska a vlúdnej útechy pre hladných, chorých a umierajúcich. V preľudnenej Kalkate viedla útulky pre malomocných i tuberkulózných, pre nevydaté matky i pre siroty. Rehoľa milosrdných sestier dosiahla pod jej vedením v celom svete viac než 500 sídiel vo vyše 130 krajinách, v ktorých pôsobilo okolo 3000 sestier. V roku 1970 získala **Matka Terézia** Nobelovu cenu mieru. Malá zhrbená žena, slúžka chorých a umierajúcich prejavila najvyššie bohatstvo súcitnej duše. Zrealizovala biblické poslanstvo: *Miluj blížneho svojho ako seba samého*. Oddane, vo viere v Boha a s láskou ku každému, prejavovala starostlivosť v situáciách úplnej beznádeje. **Matka Terézia z Kalkaty** zvýraznila neohraničenosť ľudskej i Božej lásky, stala sa skutočným anjelom z Kalkaty.

Z myšlienok

- *Plod ticha je modlitba, plod modlitby je viera, plod viery je láska, plod lásky je služba, plod služby je mier.*
- *Nedopuť, aby ktokoľvek, koho stretneš, nebol po stretnutí s tebou šťastnejší.*
- *Ak pracujem a slúžim ľuďom so skutočnou láskou obetavosťou, oni začínajú prirodzene myslieť na Boha.*
- *Najhoršou chorobou nie je malomocenstvo alebo tuberkulóza, ale pocit, že si vás nikto nevšimne, že vás nikto nemá rád, že vás všetci opustili.*
- *Boh stvoril všetkých a každého s tým istým cieľom: milovať a byť milovaný.*

- *Keď sa budeme milovať, nebude na svete toľko utrpenia.*
- *Všetci sme len nástrojmi v Božích rukách.*
- *Nech sa každý z mojich činov stane krásnym darom pre Boha.*
- *Nemôžeme robiť veľké veci, iba malé veci s veľkou láskou.*
- *Skutočná svätosť spočíva v tom, že s úsmevom na perách plníme Božiu vôľu.*
- *Ak túžiš nájsť vieru v Boha a nadviazať s ním osobný kontakt, začni najprv pomáhať druhým, preukazuj im lásku a prinesie ti to osobitné milosti, ktoré premenia tvoju dušu. Vtedy sa postupne začneš otvárať a zakusovať radosť, akú môže dať len Božia láska. Láska a viera idú ruka v ruke, dopĺňajú sa. **Skutočná viera sa prejavuje vždy cez lásku.** Ľudia strácajú vieru, pretože dovoľia, aby ich ovládal egoizmus a honba za peniazmi.*

(dmj)

André MAUROIS

(26.7.1885 – 9.10.1967)

Francúzsky spisovateľ, dramatik a historik, vlastným menom *Emile Herzog*, vyštudoval lýceum Rouen. Cez prvú svetovú vojnu bol spojeneckým dôstojníkom britskej armády. V rokoch 1940–1943 prednášal na univerzitách v USA. Znáмым sa stal ako autor životopisných románov a vojnových spomienok. Napísal: *Anjel alebo beštia*, *Rodinný kruh*, *Túžba po šťastí*, *Zaslúbená krajina*, *Napoleon*, *Dejiny Anglicka*, *Dejiny Francúzska*, *Dejiny Spojených štátov*. Bol členom Francúzskej akadémie vied.

Z myšlienok

- *Čítanie dobrej knihy je nepretržitý dialóg, pri ktorom sa kniha prihovára a naša duša odpovedá.*
- *Láska a radosť môžu na seba vziať rozmanitú tvárnosť, od vzájomnej lásky dvoch ľudských bytostí až po lásku k svetu, ktorú tak krásne vyjadrujú básnici.*
- *Niet naozajstnej lásky v srdci toho, kto nie je schopný obetovať svoj život na záchranu toho, koho miluje.*
- *Aj láska sa skladá z malých sporov, ktoré boli vyriešené vernosťou, aj šťastie je vytvorené zo zápasov a trápení vždy pod ochranou nádeje.*
- *Manželstvo samé o sebe nie je ani dobré ani zlé. Jeho úspech alebo nezdar je iba v nás.*
- *Život je kolísanie okolo pevného bodu. Šťastie je istota, že tento pevný bod existuje.*
- *Konverzácia by bola veľmi vylepšená neustálym použitím jednoduchých slov: Ja neviem.*
- *Ak budete vytvárať skutky, pripravíte zvyk. Ak vytvoríte zvyk, pripravíte charakter. Ak vytvoríte charakter, pripravíte osud.*
- *Nestačí mať rozum, treba ho mať toľko, aby sme ho nemali príliš.*
- *Nie som schopný uveriť, že by život nesmeroval k nejakému cieľu.*

- *Nikdy nemôžeme milovať tých, ktorým sa nemôžeme smiať.*
- *Ľudská hlúposť a zlomyseľnosť náhody sú neohraničené.*
- *Krása je znak relatívny. Je v oku toho, kto ju vníma.*
- *Činnosť, ktorá nie je predchnutá duchom, nie je ľudská.*
- *Problém ľudstva je uviesť do súladu mystiku a vedu.*
(dmj)

Benedikt SPINOZA (24.11.1632 – 21.2.1677)

Narodil sa v holandskej židovskej rodine pochádzajúcej z pomedzia Portugalska a Španielska. Bol nadaný, hovoril plynulo portugalsky, španielsky, holandsky, hebrejsky a latinsky. Za svoje prejavy (názory na Boha, výklad Písma) bol obžalovaný z kacírstva a vylúčený zo židovskej obce. Žil osamelo v rôznych mestách Holandska, písal filozofické úvahy, na živobytie si zarábal brúsením šošoviek. Korešpondoval s významnými osobnosťami (Oldenburg, Leibniz, Huygens). Za života mu vyšli tri jeho spisy (*Princípy filozofie R. Descarta* s dodatkom *Myšlienky k metafyzike* (1663) a anonymne *Teologicko-politický traktát* (1670)), ďalšie až posmrtné (*Etika vyložená spôsobom používaným v geometrii* (1667), *Rozprava o zdokonalení rozumu* (1667), *Krátke pojednanie o Bohu, človeku a jeho blaženosti* (1851)). Jeho filozofia (panteistické božstvo: všetko, čo existuje, je boh, a boh je všetko, čo existuje) bola považovaná, medzi židmi i kresťanmi, za kacírsku. Vo všetkom, v každej skutočnosti videl zjavovanie sa boha. Boh je jedinou substanciou, všetko ostatné je vlastnosťou, povahou, modom. Svet je iba spôsob ako existuje boh, človek je spôsob, akým myslí sám boh. Spôsobom, akým sa veci javia, sú prejavom boha. Ľudia sú obrazom a myšlienkou božou. Boh vytvára celý rad konečných vecí ako výsledok nekonečnej dokonalosti svojich atribútov. Ľudský rozum ako najlepší z božích darov je živým svetlom, ktoré vedie k intelektuálnemu vzťahu k bohu. Ľudské vedomie pokladal za súčasť nekonečného rozumu, ktorý sa riadi určitým postupom ideí. V človeku našiel existenčný princíp, ktorý dáva zmysel všetkému – túžbu zotrvať v bytí a tešiť sa z toho. Filozof **Spinoza** zrušil protiklad medzi svetom a bohom, nepripustil rozdiel medzi stvorením a stvoriteľom, nechal zmiznúť zvláštnosť a jednotlivosť, odstránil konečné v nekonečnom. Prispel k viere v príčinnú determináciu (všetko je nevyhnutné), k popretiu slobodnej vôle, odstránil individualitu, nemal zmysel pre variabilitu bytia. Odstup času naznačil, že jeho pojmy sú často nepresné aj dvojznačné. Úplnosť dosahoval aj za cenu klamných úsudkov. V jeho systéme nemá miesto prirodzené ľudské spoločenstvo (rodina, národ), obeť pre druhého pokladal za absurdnú. V jeho filozofickom myslení nevznikol priestor pre osobného Boha, zjavenie, všetko objímajúcu lásku. Svet urobil bohom a boha svetom. Podľa neho hmota a duch hrajú tú istú melódiu, ale každý na svojom nástroji.

Z myšlienok

- *Všetko čo je, je v bohu... Boh, čiže príroda, čiže substancia... Boh nepozná vášne a nezaujímajú ho žiadne pocity radosti alebo smútku.*
- *Nemôžeme si byť istejší existenciou žiadnej inej veci ako existenciou bezpodmienečne nekonečnej a dokonalej bytosti, t. j. boha... **Boh, prvá príčina všetkých vecí a tiež príčina sama seba sa nám dáva poznať skrz seba samého.***
- *Láska k večnej a nekonečnej podstate živí dušu jedinou skutočnou radosťou a je pozbavená každého smútku.*
- *Všetko vznešené je rovnako ťažké ako aj vzácne... Rozum zahrňa v sebe istotu.*
- *Účelom štátu je v podstate sloboda... V slobodnom štáte môže každý myslieť čo chce a povedať, čo si myslí.*
- *Spoločne hľadajte to, čo je užitočné pre všetkých...*
- *Nie plakať, nie hnevať sa – ale pochopiť.*

(dmj)

János BOLYAI

(15.12.1802–17.1.1860)

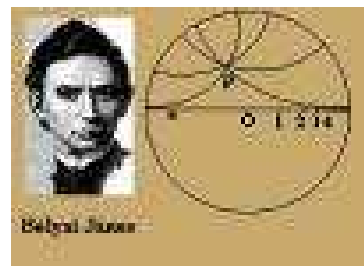

Po úspešnom štúdiu na gymnáziu nešiel pre nedostatok prostriedkov študovať na univerzitu. Absolvoval vojenskú inžiniersku akadémiu vo Viedni (1818–1823). Viac ako päť rokov spracúval výsledky svojich geometrických predstáv. Už pred rokom 1823 zanechal pokusy o dôkaz piatej Euklidovej axiómy, uvedomil si jej nezávislosť a začal budovať geometriu bez nej. V roku 1832 vyšla kniha jeho otca Farkaša s 23-stránkovým Jánošovým dodatkom, vykladajúcim absolútne pravdivú vedu o priestore. Svet sa dozvedel o novom svete. *Považujem tohto mladého matematika za génia prvého rádu* (C.F. Gauss). Maďarský vojenský inžinier **János Bolyai**, v izolácii od vedeckého sveta, dokázal vybudovať netradičné matematické predstavy, v ktorých neplatilo

tvrdenie o existencii práve jednej rovnobežky prechádzajúcej daným bodom k danej priamke. Neskôr si preštudoval práce ruského matematika Lobačevského a priznal prvenstvo jemu. Trpko znášal nepochopenie a stratu prvenstva v poznaní novej geometrie. Z matematiky už viac nič nepublikoval. Veril, že veda prehlbujúc poznanie prírody a spoločnosti, je prostriedkom pre dosiahnutie ľudského šťastia. **János Bolyai** zostal ku koncu života celkom osamelý.

Z myšlienok

- *Z ničoho som stvoril nový, iný svet. Ako vám to mám vysvetliť, ako sa mám s vami podeliť s tým, čo len vo mne svieti?*
- *Všetko so všetkým sa stretne vo víchrici a strachu v ohnutom priestore.*
- *Ten, kto okolo seba nenašiel lásku, skôr či neskôr vyvolí si ľudstvo, svoj osud zviaže s hviezdami a po pravde a kráse bude vyznávať dobro.*
- *Blaho pre jednotlivcov možno priniesť a udržať len vtedy, ak sa dostane pre všetkých a nikto nemôže byť dokonale šťastným, ak neuvidí zaistené blaho pre všetkých ostatných.*
- *Vo vede práve tak ako v samotnom skutočnom živote, je dôležité, aby to, čo je nutné a všeobecne užitočné, i keď ešte nie je dosť jasné, bolo zodpovedne vysvetľované a aby chýbajúci alebo skôr driemkajúci zmysel pre pravdu a právo bol vyburcovaný, náležite utvrdzovaný a podporovaný.*
- *Nie proti pravde rebelujem!
Len proti jedinej ceste k nej.*

Jednoduché vety významných osobností

(pre rok 2022)

Boh, ktorý nám dal zmysly, rozum a pochopenie, by nechcel, aby sme zanedbávali ich použitie.

G. Galilei (18.2.1564–**8.1.1642**)

Nikde nenájdete poéziu, ak ju nenosíte v sebe.

A.S. Puškin (6.6.1799–**10.2.1837**)

Kto si popletie prvý gombík, už sa poriadne nezapne.

J.W. Goethe (28.8.1749–**22.3.1832**)

Cnostiam sa možno naučiť tak, že sa neustále cnostne koná.

J.A. Komenský (**28.3.1592**–15.11.1670)

Nemôžeme mať väčšiu ani menšiu vládu než tú nad sebou samým.

Leonardo da Vinci (**15.4.1452**–2.5.1519)

V každom človeku je priepasť, ktorú môže vyplniť iba Boh.

B. Pascal (18.6.1623–**19.8.1662**)

K šťastiu sa ide naokolo, cez druhých.

V.E. Frankl (26.3.1905–**2.9.1992**)

Základ demokracie: slobodná kritika a verejná kontrola.

T.G. Masaryk (7.3.1850–**14.9.1937**)

V umení nie je nič škaredé, iba vtedy, ak je to bez charakteru, bez svojej vnútornej alebo vonkajšej pravdy.

A. Rodin (12.11.1840–**17.11.1917**)

Život bude vždy zázrakom. Mení sa však pomer medzi pocitom zázraku a odvahou ku snahe o porozumenie.

N. Bohr (7.10.1885–**18.11.1962**)

Vedieť žasnúť je prvým pohybom ducha k objavu.

L. Pasteur (**27.12.1822**–28.9.1895)

Najväčšie abstrakcie sú tými pravými nástrojmi, ktorými kontrolujeme svoje uvažovanie o konkrétnych faktoch.

A.N. Whitehead (15.2.1861–**30.12.1947**)

PF 2022

Pre priateľov a priaznivcov spomienkových kalendárov
zostavil *Dušan Jedinák* z Topoľčian.